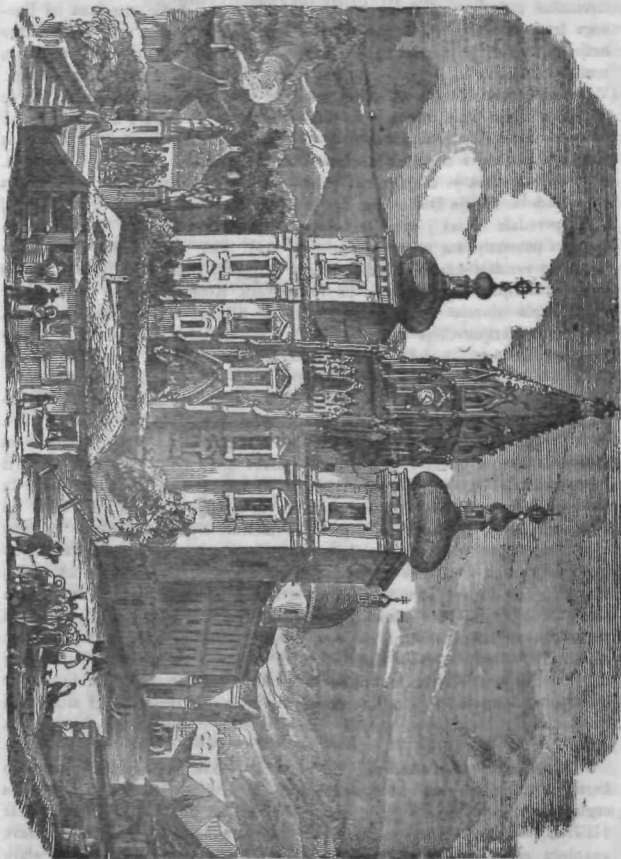

Romarska cerkev v Marijnem Cêlji.

Ní ga v vsem avstrijskem cesarstvu kraja, kateri bi bil v vérskem obziru tako sloveč, kakor je Marijno Cêlje. Užé stoletja prihajajo tu sém romarji iz najdaljših krajev, da bi si v prelepem Marijnem hramu izprosili pomoči in tolažbe božje. Obširnejši popis Marijnega Cêlja

prinesel je „Vrtec“ užé 1880. leta na 105. stráni, a danes naj vam podá še podobo najslávnejše cerkve matere božje, ki stoji na tem svetem kraji. Pred osemsto leti ni bilo na tem kraji družega nego sami temni gozdi. Pobožni Ot VII., opát samostana sv. Lamberta na Štírskem, ki je bil zeló skrben pastir svojim raztresenim ovčicám, poslal je 1157. l. jednega svojih duhovnikov tudi v Marijno Célje, da bi ondotne gozdne prebivalce podučeval v svetej veri. Ta sveti mož, o katerem zgodovina molčí, napravil si je z desák siromašno kóčo, v katerej mu je bila podoba matere božje, izrezana od lipovega lesa, najdražja. Pred to podobo je duhovnik vsak dan vršil sveto službo božjo in pobožno ljudstvo se je zbiralo v velikem številu okolo njega in molilo k Mariji, ki je vže od nekdej največja tolažba in pomoč kristjanom. V mnogobrojnih čudežih, ki so se godili na tem kraji, in milostih, ki jih je Marija na tem kraji delila vérnikom, slišalo se je kmalu daleč na okolo. Moravski grof Vladíslav (Nemci so mu dejali Enrik) in njegova žena sta také zeló obolela v nogah, da jima zdravniki nikakor niso mogli pomagati. Neko noč se jima je sanjalo, naj potujeta v gorenje Štírsko, naj ondu molita pred podobo Marije Device in naj sezidata kapelo. Družega jutra sta si sanje povedala in také sklenila potovati v Marijno Célje. Po dolgem in težavnem potovanji sta prišla na omenjeni kraj, kjer sta popolno zdravje zadobila in sezidala kámneno kapelo, kjer je poprej stala samó lesena. Od te dóbe je Marijno Célje zaslovélo po vsem svetu. Koče in hiše so začeli ljudje zidati okolo sloveče kapele in 1342. leta je Albreht II., s príimkom Modri, povzdignil Marijno Célje v trg. Ljudevit I., kralj Ogerski, prezidal je kapelo v cerkev. Sedanja podoba je dobila cerkev leta 1700, in je bila po požaru 1827. leta popolnem prenovljena. Marijno Célje je prestalo mnogo nesreč. Leta 1474. pogorel je ves trg, samó 3 hiše so bile ostale. Leta 1529. so Turki trg zažgali; 1566. l. je bil zopet velik ogenj, ki je vpepelil 37 hiš. V letih 1798. in 1800. je ogenj velik del trga pokončal. Najhujši udarec za Marijno Célje pa je bil v noči Vseh Svetníkov 1827. leta. To noč je grozovit ogenj pokončal 120 hiš in tudi cerkev je pri tem požaru izgubila zvonike in streho. Sedanja cerkev je jedna največjih in najlepših romarskih cerkev na Štírskem. Dolga je 89, a široka preko 30 metrov. Njeno razkrižje je venčano s ponosno kuplo, in cerkvena višava je kaj lepo primerna širjavi. Razdeljeno je to velikansko svetišče v tri ladije; a ob stranéh je opasuje še na vsakej strani po šest kapél, med katerimi se dvígujejo stranski kori. Altarjev ima cerkev vseh skupaj 15; dvanajst je stranskih, dva sta vélika in jeden stoji visoko zgoraj nad žagradom ob evangeljskej strani vélikega altarja. Pravi véliki altar Marije Device stoji ob sredi cerkve v prosto stoječej zidanej kapélicí. Koliko se vidi na njem in okolo njega zlatenine, srebrnine in drugih dragocenosti, tega nihče popisati ne more. — Drugi véliki altar stoji na navadnem mestu v presvetišči. Tudi ta altar odlikuje obila in bogata oprava.

Orgel ima cerkev dvoje manjših ob sredi cerkve na nasprotnih stranskih korih, in pa vélike orgle na glavnem koru, ki so v resnici orjaško delo. Te orgle imajo 38 izpremenov in 3 klavijature. Izdelal jih je neki Sommerholzer 1737. l. — Zvonike ima cerkev tri. Stranska zvonika služita le v olepšavo vnanjega cerkvenega lica, a srednji, dokaj višji, ostanek je prejšnje stare

cerkve ter ima streho gotiške oblike. V tem zvoniku visi sedem zvonov, ki so bili 1830. l. od zvonarja Gugg-a na Saleburškem vltiti, ter kažejo, koliko so storile radodarne roke pobožnih vérníkov na tem svetem kraji Mariji v čast in slavo.

I. T.

Zgodovinsko - mestopisni obrazci.

(Spisuje P. F. H.)

VIII. Novomesto.

Kakih 70 kilom. proti jugovzhodu od Ljubljane stoji ob cesti, ki drži na Hrvasko, največje mesto na Dolenjskem — Novomesto ali Rudolfovo. Sezidano je ob hólmcí na levem bregu Krke, ki ga obliva v pólukrogu ter daje tako mestu podobo pólotoka. Mnogi rodovitni in s trtami obraščeni hólmcí s prijaznimi seli in belimi cerkvami dajó kaj prijetno lice okolici, katero proti jugovzhodu oklepajo precej visoki Gorjanci znižujoč se polagoma proti Krki.

Kakor drugim mestom takó se tudi Novomestu prilastuje velika starodavnost. Valvazor pripoveduje, kakor so mu sporočili „mestni očetje,“ sklicovaje se na neko staro Koroško kroniko, da je stalo tu že za časa Rimljanov mogočno mesto „Nova“ ali „Neostaziji.“ Za časa rimskega cesarja Decija je bila bajé tu rimska posadka, ki je napadla Gotskega kralja Kniva (Chnimhiaga), ki se je pomikal po Savskej in Krškej dolini proti Hrvaskej, premagala ga ter podila preko Bosne do Nikopola. — Ko je drl 451. leta hunski kralj Atila preko Štirске proti Emoni, oblegal je njegov brat z manjšim krdeľom Hunov to staro rimsko mesto ter ga hudo stiskal, a ni ga obvladal. Ko je pa Atila razrušil in pokončal Emono, združil se je z bratovo četo ter tudi to mesto pokončal. Tudi se pripoveduje, da je imel tu svoj dvor kralj vzhodnih Gotov Ditrih ali Teodorik Bernski, in da se je mesto razprostiralo do pogorja, kjer stoji Hmeljniški grad. — Razumé se, da je to le ljudska pravljica, kajti ne nahaja se nikakov sled, da bi bilo v tej okolici stalo kako staro rimsko mesto. Ker so pa imeli Rimljani že za časa cesarja Avgusta sedanje Kranjsko v svojej oblasti ter so v 4. stoletji bolj nego kedaj utrjevali meje proti navalu selijočih se narodov, mogoče je, da so si na tem kraji kot prehodišči postavili kako neznatno trdnjavo.

V srednjem veku je stal tu že gradiček, ki je bil last 1138. l. ustanovljenega Zatiškega samostana. Okolo tega gradiča so se tekom časa naselili ljudje in to tem raje, ker so imeli proti severu v ónih nevarnih časih varno zavetje v bližnjem že 1223. leta jako utrjenem gradu Hmeljniškem, a proti jugozahodu jih je varovala globoka Krka in jako trdni Mehovski grad. — Da so bili posestniki Mehovskega gradu že v 12. stoletji mogočni, razvidi se iz tega, da je napadel 1198. leta Albreht Mehovski Ogerskega kralja Belo, premagal ga ter si prisvojil nekaj na meji ležečih posestev. Pozneje je bil grad Celjskih grofov. Ko so se 1515. leta spuntali kmetje po Kranjskem in razrušili mnogo gradov, dobili so tudi ta grad v pest, pometali prebivalce raz zid v dan 15. avgusta in zapalili poslopje.